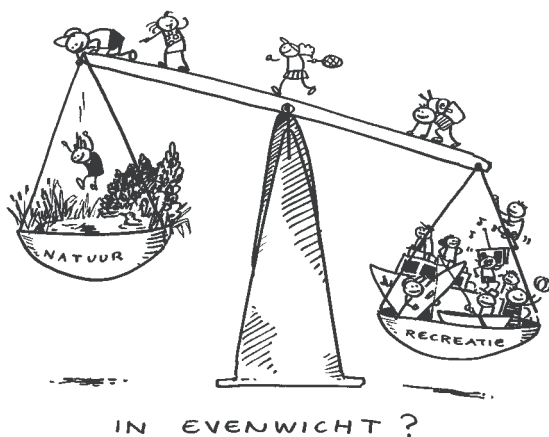

OMKIJKEN NAAR DE TOEKOMST VAN DE VELUWERANDMEREN

*Evaluatie Integrale Inrichting Veluwerandmeren (IIVR)
Uitvoeringsfase 2002 t/m 2004*

INHOUDSOPGAVE

	Samenvatting	3
	Omkijken naar de toekomst van de Veluwerandmeren	3
1	Omkijken naar de toekomst	9
2	Ontwikkelingen in ruimtelijke context van IIVR	11
2.1	Nota Ruimte met nieuw ruimtelijk beleid	11
2.2	Omgaan met Europese richtlijnen	11
2.3	Nieuwe plannen van rijk, provincies en gemeenten	12
2.4	Actualisering van overige ontwikkelingen buiten IIVR	12
3	Ontwikkelingen in het Veluwerandmerengebied	13
3.1	Waterkwaliteit en -kwantiteit	13
3.2	Flora en fauna	13
3.3	Vogels	15
3.4	Vissen	15
3.5	Watersport	16
3.6	Fietsers	17
3.7	Overige recreatie	17
4	Maatregelen en effecten	19
4.1	Actualisaties	19
4.2	Voortgang	21
4.3	Een kwart is uitgevoerd	22
4.4	Evenwicht in uitvoering	23
4.5	Succes- en faalfactoren	23
4.6	Doelmatigheid	24
5	Uitvoeringsorganisatie van IIVR	25
5.1	Bestuurlijk overleg	25
5.2	Klankbordgroep	25
5.3	Project Overleg / projectgroepen	25
5.4	Projectleiders / ambtelijke vertegenwoordigers	26
5.5	Projectbureau	26
6	Communicatie met de maatschappij	29
7	Kostenraming, bekostiging en uitgaven	31
7.1	Kosteneffectiviteit is gebaat bij herijking	31
7.2	Actualisering van kostenraming	31
7.3	Bekostiging en onvoorziene uitgaven	32
7.4	Financiële risico's	32
7.5	Actualisering van uitgaven	32

8	Nabeschuiving en vooruitblik	35
8.1	Voorbeeld van ontwikkelingsplanologie	35
8.2	Een kwart van de maatregelen gerealiseerd	35
8.3	Een kwart in uitvoering	35
8.4	De helft in voorbereiding	35
8.5	Uitvoeringsorganisatie en communicatie	36
8.6	Sociaal-cultureel proces	36
8.7	Praktijk weerbaarstig	36
8.8	Samenwerkingsverband essentieel	37
8.9	Evaluatie actualiseert	37

SAMENVATTING

Omzien naar de toekomst van de Veluwerandmeren

1956-1969

Van helder naar troebel water

In 1956 zijn de eerste Veluwerandmeren ontstaan door drooglegging van de Flevopolders. Het water was glashelder en tussen de waterplanten was volop leven. Lozingen van ongezuiverd rioolwater en aanvoer van overtollige meststoffen brachten daar verandering in. Eind jaren zestig raakten waterplanten overschaduwd door massale drijfslagen van algen. Stank en jeuk verdreven badgasten naar elders.

1970-1995

Investerings van miljoenen

Rijkswaterstaat en de waterschappen sloegen de handen ineen om het ontstane tij te keren. Investerings van vele miljoenen leverden geen zichtbare resultaten op. Het water bleef groene soep. Alle betrokken overheden bonden samen de strijd aan, niet in de laatste plaats om economische motieven. Rioolstelsels werden gesaneerd, aanvoer van meststoffen uit landbouwgebieden werd aangepakt en bodemwoelende vissen werden massaal afgevangen. Alle ingrepen bij elkaar vormden de basis voor opnieuw helder water. Na dertig jaar keerden waterplanten terug en kwamen watervogels massaal af op deze gedekte tafel.

Meer mensen, meer wensen

Bewoners van het inmiddels veel drukker bewoonde gebied gebruikten hun 'stranden om de hoek' op de meest uiteenlopende wijze. Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen ontwikkelden plannen om dit te stroomlijnen. Delen van die plannen stonden haaks op elkaar, waardoor de uitvoering van maatregelen op zich liet wachten. De wildgroei aan activiteiten stond niet in verhouding tot wat nodig is voor ruimtelijke kwaliteit.

1996-2001

Gezamenlijk planproces

Om te komen tot een plan dat wel werkt, startten negentien overheden een gezamenlijk proces met bewoners, bedrijven en belangenorganisaties in de hoofdrol. Vele honderden betrokkenen gaven hun persoonlijke pluspunten en minpunten van het gebied aan, ontwikkelden met elkaar ideeën voor meervoudig ruimtegebruik en legden aan bestuurders hun voorkeurstrategie voor. Bestuurders gaven opdracht die strategie nader uit te werken, compleet met kostenramingen en schattingen van effecten.

Ondertekening convenant

Voorlopig resultaat was het Integrale Inrichtingsplan VeluweRandmeren (IIVR). Voor de uitvoering legden de gezamenlijke overheden 39 miljoen euro op tafel. Op 21 juni 2001 ondertekenden zij, in het bijzijn van honderden burgers, een convenant en verklaarden daarmee het plan volledig te willen uitvoeren. De uitgekende balans tussen natuur en recreatie loopt als rode draad door het plan. In de tweede helft van

2001 is de uitvoering voorbereid. Lastig punt bleek het vinden van voldoende en ook geschikte personele capaciteit binnen de verschillende overheden.

2002-2004

Voorbeeld van ontwikkelingsplanologie

Het Ministerie van VROM heeft IIVR in aanloop naar de Nota Ruimte benoemd tot nationale voorloper op het gebied van ontwikkelingsplanologie. Dit vanwege de constructieve samenwerking tussen overheden en bewoners en ondernemers, het uitvoeringsgerichte karakter van het gezamenlijke proces, de ruimte voor marktpartijen en de samenhang tussen de in totaal 36 maatregelen. Uitvoering ervan geeft naar verwachting een forse impuls aan de ruimtelijke, economische en ecologische kwaliteit van het gebied. Het volledige effect van IIVR is pas zichtbaar na afronding van de drie uitvoeringsfasen. Thans is de eerste fase afgerond.

Een kwart van de maatregelen gerealiseerd

Van de zesendertig maatregelen is inmiddels ruim een kwart daadwerkelijk gerealiseerd. Zo zijn voorzieningen voor sportvissers in het bijzijn van gebruikers geïnstalleerd, ligt er een rietvrije schaatsroute, zijn overdraagvoorzieningen voor kano's een feit en blijkt het gebruik van de fietspont alle verwachtingen te overtreffen. Onder veel belangstelling van lokale en regionale media hebben direct betrokken bestuurders bij oplevering van deze maatregelen een startschot gegeven. Lezers van de IIVR-nieuwsbrief hebben hun waardering uitgesproken voor het omzetten van woorden in daden. Enkele leden van de Klankbordgroep wijzen er terecht op dat het gaat om de minst complexe maatregelen.

Een kwart in uitvoering

Een kwart van de maatregelen is in uitvoering. In het ene geval is in het veld al iets te zien en in het andere geval gaat het om het maken van bestekken en berekeningen. Een voorbeeld van het eerste is een vissteiger voor mindervaliden. Op concrete aanwijzing van sportvissers is de nieuwe visstek in de loop van 2004 aangelegd. Een nog ontbrekende trap wordt in het voorjaar van 2005 gerealiseerd. Ander voorbeeld is het rietveld in Elburg, dat in de loop van 2005 wordt geoptimaliseerd voor vissen en vogels. Voor de fietsroute tussen Harderwijk en Roggebot is het traject tussen Harderwijk en Elburg in uitvoering.

De helft in voorbereiding

De helft van de maatregelen is in voorbereiding. Het gaat overwegend om omvangrijke maatregelen: vergroten van vaarmogelijkheden door verdieping, aanleggen van stranden en een eiland voor de kust van Zeewolde en ontwikkelen van Bremerberg aan de kust van Dronten. Voor de uitvoering van deze maatregelen worden de condities geschapen, onder meer in de sfeer van bestemmingsplannen. Omdat de tijd niet stil staat, is de praktijk soms iets anders dan gedacht tijdens het opstellen van het plan. Zo was voor het verleggen van de vaargeul in het Wolderwijd uitgegaan van afronding van een overkoepelende m.e.r., maar die is in 2002 door de toenmalige staatssecretaris VenW ingetrokken. Europese richtlijnen (Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn, Kaderrichtlijn Water), de Natuurbeschermingswet en het nieuwe ruimtelijke waterbeleid, die qua implementatie en interpretatie sterk in ontwikkeling zijn, verhogen de complexiteit. Het maakt de uitvoering van IIVR meer afhankelijk van besluitvorming door andere partijen

dan tijdens planvorming gedacht. Vanuit IIVR wordt waar mogelijk gewezen op het belang van snelheid in besluitvorming.

Uitvoeringsorganisatie en communicatie

Jaarlijks is het bestuurlijk overleg bijeen geweest voor het nemen van gezamenlijke besluiten over vraagstukken. Ter voorbereiding van een bestuurlijk overleg zijn alle bestuurders individueel geconsulteerd door leden van het coördinerende projectbureau. Tussentijds is waar nodig in kleiner verband op bestuurlijk niveau gesproken over (facetten van) maatregelen. Deze manier van werken blijkt effectief en kan worden gecontinueerd tijdens de tweede uitvoeringsfase. Op ambtelijk niveau is aanvankelijk gewerkt met drie projectgroepen: Flevoland, Gelderland en Water. Gaandeweg bleek 'Water' in hoge mate afhankelijk van de twee andere groepen. In de loop van 2003 zijn de maatregelen binnen 'Water' verdeeld over de twee andere projectgroepen. Op maatschappelijk niveau is bij aanvang van de uitvoering een klankbordgroep in het leven geroepen. Gestart werd met een frequentie van eenmaal per jaar overleg, maar dat is op verzoek van de groep uitgebreid tot tweemaal per jaar. De klankbordgroep wordt voorgezeten door een onafhankelijk voorzitter, die persoonlijk terugmelding doet in het bestuurlijk overleg. Belangrijkste aandachtspunten binnen de klankbordgroep zijn de balans tussen natuur en recreatie en de voortgang van de uitvoering. Op het niveau van burgers zijn themamaanden georganiseerd, zijn lezingen en open dagen gehouden, is tweemaal per jaar een nieuwsbrief verzorgd en worden alle binnenkomende vragen adequaat beantwoord. Het projectbureau heeft als spil van dit alles gewerkt, heeft individuele projectleiders waar nodig ondersteuning geleverd en heeft de uitvoering van enkele maatregelen op zich genomen.

Beschouwing

Sociaal-cultureel proces

IIVR is gestart met een uniek planproces, waar bestuurders, burgers, ondernemers en belangenvertegenwoordigers van alle kleuren van de regenboog met elkaar in discussie zijn gegaan. Vrijwel alle deelnemers zijn er van overtuigd geraakt dat alleen met samenwerking het best denkbare maatschappelijke resultaat te bereiken is. Zo bezien is IIVR meer dan een ruimtelijk inrichtingsplan. Het is ook een sociaal-cultureel proces rondom het gebruik van een publieke ruimte, die door velen hoog wordt gewaardeerd. Dit proces is niet gestopt met ondertekening van het convenant, maar loopt ook tijdens de uitvoering door. Indicatoren zijn een hoge respons op een enquête in de IIVR-nieuwsbrief in 2003, de belangstelling tijdens publieksavonden in de tien gemeenten en vragen en suggesties die binnen blijven komen bij het projectbureau. In toenemende mate wordt IIVR gezien als een actief netwerk voor alles wat met het Veluwerandmeergebied te maken heeft.

Praktijk weerbarstig

Met ondertekening van het convenant werd een punt gezet achter een proces van vijf jaar. In de beleving van velen was er zoveel bediscussieerd en onderzocht dat de uitvoering van alle maatregelen morgen kon beginnen. De praktijk blijkt echter weerbarstiger. Zo gaat meerjarig praktijkonderzoek naar de wijze van herstel van waterplanten vooraf aan grootschalige verdiepingen ter vergroting van vaarmogelijkheden.

Dit laatste is enerzijds nodig omdat waterplanten essentieel zijn voor behoud van helder water en anderzijds om bezwaren te kunnen wegnemen in het licht van de Vogel- en Habitatrichtlijn. Deze richtlijnen, of liever onduidelijkheden over de uitwerking ervan, dreigen een schaduw te werpen over ontwikkelingen op of aan de randmeren. IIVR zal als samenwerkingsverband bij het Ministerie van LNV aandringen op klare taal en heldere procedures, opdat bestuurders en ondernemers weten waar zij aan toe zijn. Ook voor het Veluwerandmerengebied geldt dat behoud van waarden niet zonder ontwikkeling – zij het binnen grenzen – kan.

Samenwerkingsverband essentieel

IIVR blijkt als samenwerkingsverband essentieel om bestaande kwaliteiten van het gebied te behouden en er door samenhang meer uit te halen in ecologisch, economisch en sociaal-cultureel opzicht. Uit gesprekken met leden van de Klankbordgroep komt vrijwel unaniem naar voren dat IIVR in hoge mate heeft bijgedragen aan de identiteit van het gebied en dat het gebied zonder IIVR ten prooi zou vallen aan de meest uiteenlopende initiatieven, die elkaar uiteindelijk in de weg zitten. Vrijwel zeker zou dit gepaard gaan met verrommeling en verloedering, iets dat zich niet verhoudt tot intenties van alle overheden en maatschappelijke organisaties. Alleen al het simpele feit dat bestuurders met elkaar de verantwoordelijkheid nemen voor de kwaliteit van het gebied, schetst het belang van het samenwerkingsverband.

Evaluatie actualiseert

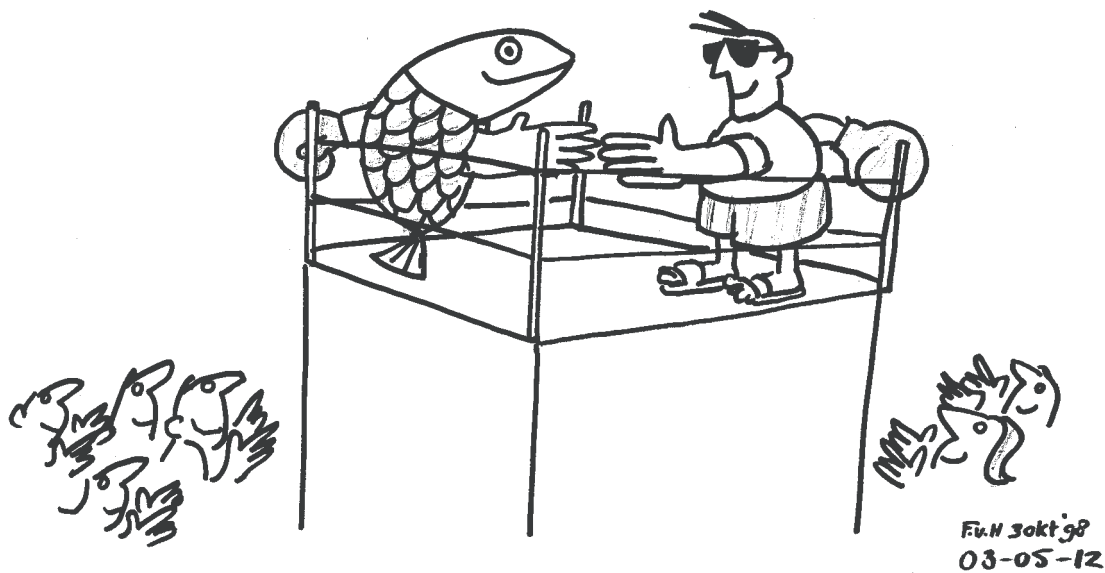
De evaluatie 2002-2004, die in het kader van het convenant was afgesproken, leert dat het inrichtingsplan nog staat als een huis. Wel zijn voor individuele maatregelen enkele verbeterpunten aan het licht getreden. Naar verwachting ontstaat in de loop van 2005 en 2006 een helder beeld van de termijn waarop alle maatregelen daadwerkelijk zullen zijn gerealiseerd. Wat betreft de kosten en de middelen blijkt de oorspronkelijke kostenraming alleszins toereikend. De kosten van uitvoering liggen iets lager dan de raming deed vermoeden. Oorzaken hiervan zijn handige combinaties van activiteiten en scherpe prijzen van aannemers. Dit in combinatie met krapte in budgetten van overheden zal tot een voorstel leiden voor het bestuurlijk overleg van mei 2005, om af te zien van indexering in 2005, 2006 en 2007. Tijdens de evaluatie in 2007 zal de situatie opnieuw worden bezien, dan voor de periode 2008-2010.

Actuele status van maatregelen (mei 2005)

 <i>Gerealiseerd</i>	 <i>In uitvoering</i>	 <i>In voorbereiding</i>
<p>NA.4 Aanleggen groene kruispunt Nuldernauw (deel Wijland)</p> <p>OF.3 Verbeteren sportvisvoorzieningen</p> <p>OF.4 Stimuleren trekkershutten</p> <p>OG.2 Aanleggen fietsroute Harderwijk-Roggebot (deel Oude Zeeweg)</p> <p>RF.3 Faciliteren dagrecreatie de Oase</p> <p>RF.7 Faciliteren dagrecreatie Erkemederstrand</p> <p>RG.3 Creëren rietvrije schaatsroute Drontermeer</p> <p>RG.4 Stimuleren fietspont</p> <p>WA.2 Stimuleren innamepunten afvalwater</p> <p>WS.7 Markeren vaarroute campings</p> <p>WS.8 Aanleggen kano-overdraagvoorzieningen</p> <p>WS.1 Vergroten vaarmogelijkheden Veluwemeer – verdiepingsproef</p> <p>WS.5 Verdiepen bij Roggebotsluis – afmeervoorzieningen</p>	<p>NA.2 Ontwikkelen rietveld Elburg</p> <p>OF.2 Aanleggen vissteiger mindervaliden</p> <p>OG.1 Realiseren ecolint Elburg</p> <p>OG.2 Aanleggen fietsroute Harderwijk-Roggebot (deel Munnikesteeg)</p> <p>OG.4 Stimuleren informatiecentrum</p> <p>RG.2 Faciliteren evenemententerrein Nulde-Noord</p> <p>WA.3 Onderzoeken aanpassingen waterpeil</p>	<p>NA.1 Ontwikkelen Beekmondigen Veluwemeer</p> <p>NA.3 Aanleggen groene vangrail Polsmaten</p> <p>NA.4 Aanleggen groene kruispunt Nuldernauw (m.u.v. Wijland)</p> <p>NA.5 Aanleggen aalgoot Roggebotsluis</p> <p>NA.6 Ontwikkelen natuur Harderwijk-zuid</p> <p>OF.1 Herstellen historisch havenhoofd Elburg</p> <p>OG.2 Aanleggen fietsroute Harderwijk-Roggebot (deel Elburg-Roggebot, e.a.)</p> <p>OG.3 Aanleggen observatiepunt Noordermerk</p> <p>RF.1 Stimuleren recreatiegebied Bremerberg</p> <p>RF.2 Faciliteren recreatiegebied Bremerberg</p> <p>RF.4 Faciliteren recreatievoorzieningen Harderstrand</p> <p>RF.5 Faciliteren eiland Spiekerzand</p> <p>RF.6 Aanleggen Spieker- Wolder en Pluutstrand</p> <p>RG.1 Faciliteren outdoor-activiteitenterrein Horst</p> <p>WA.1 Verbeteren waterzuivering Harderwijk</p> <p>WS.1 Vergroten vaarmogelijkheden Veluwemeer (m.u.v. verdiepingsproef)</p> <p>WS.2 Vergroten vaarmogelijkheden Wolderwijd</p> <p>WS.3 Verleggen vaargeul Wolderwijd</p> <p>WS.4 Verdiepen bij Nulderhoek</p> <p>WS.5 Verdiepen bij Roggebotsluis (m.u.v. afmeervoorzieningen)</p> <p>WS.6 Egaliseren waterbodem baai Elburg</p>

NATUUR EN RECREATIE VINDEN ELKAAR (TOCH NOG.)

Fv.N 30kt 98
03-05-12

1 OMKIJKEN NAAR DE TOEKOMST

Wie wil leren voor de toekomst moet omkijken naar het verleden. Vanuit deze gedachte is bij de ondertekening van het convenant IIVR in 2001 afgesproken om iedere drie jaar een herijking uit te voeren van het integrale Inrichtingsplan Veluwerandmeren. Centraal daarbij staat de vraag, welke ontwikkelingen in het gebied en in het relevante beleid hebben plaatsgevonden en wat daarvan de consequentie is voor het plan. Afgeleid daarvan is de vraag of de organisatie en financiering van het Inrichtingsplan Veluwerandmeren nog passend zijn bij de ontstane situatie, met het oog op een effectieve en efficiënte uitvoering van het Inrichtingsplan. Voor u ligt de evaluatie over de eerste drie uitvoeringsjaren 2002-2004. De context waarin dit omkijken plaatsvindt is daarbij niet onbelangrijk; daarom eerst even terug naar de aanleiding van IIVR.

1956-1969

Van helder naar troebel water

In 1956 zijn de eerste Veluwerandmeren ontstaan door drooglegging van de Flevopolders. Het water was glashelder en tussen de waterplanten was volop leven. Lozingen van ongezuiverd rioolwater en aanvoer van overtollige meststoffen brachten daar verandering in. Eind jaren zestig raakten waterplanten overschaduwd door massale drijfslagen van algen. Stank en jeuk verdreven badgasten naar elders.

1970-1995

Investeringen van miljoenen

Rijkswaterstaat en de waterschappen sloegen de handen ineen om het ontstane tij te keren. Investeringen van vele miljoenen leverden aanvankelijk geen zichtbare resultaten op. Het water bleef groene soep. Alle betrokken overheden bonden samen de strijd aan, niet in de laatste plaats om economische motieven. Rioolstelsels werden gesaneerd, aanvoer van meststoffen uit landbouwgebieden werd aangepakt en bodemwoelende vissen werden massaal afgevangen. Alle ingrepen bij elkaar vormden de basis voor opnieuw helder water. Na dertig jaar keerden waterplanten terug en kwamen watervogels massaal af op deze gedekte tafel. Bewoners van het inmiddels veel drukker bewoonde gebied gebruikten hun 'stranden om de hoek' op de meest uiteenlopende wijzen. Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen ontwikkelden plannen om dit te stroomlijnen. Delen van die plannen stonden haaks op elkaar, waardoor de uitvoering van maatregelen op zich liet wachten. De wildgroei aan activiteiten stond niet in verhouding tot wat nodig is voor ruimtelijke kwaliteit.

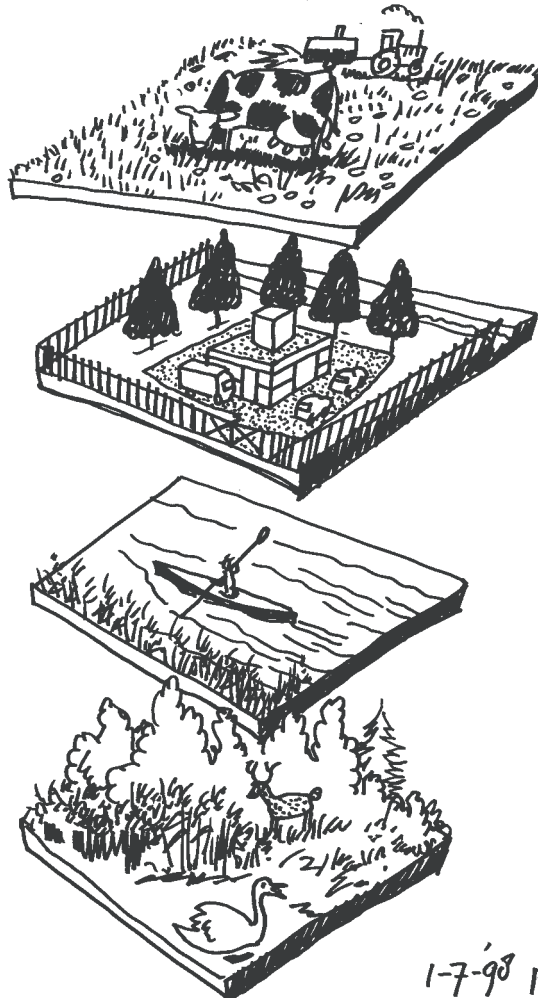
1996-2001

Gezamenlijk planproces

Om te komen tot een plan dat wel werkt, startten negentien overheden een gezamenlijk proces met bewoners, bedrijven en belangenorganisaties in de hoofdrol. Vele honderden betrokkenen gaven hun persoonlijke pluspunten en minpunten van het gebied aan, ontwikkelden met elkaar ideeën voor meervoudig ruimtegebruik en legden aan bestuurders hun voorkeurstrategie voor. Bestuurders gaven opdracht die strategie nader uit te werken, compleet met kostenramingen en schattingen van effecten. Voorlopig resultaat was het Integrale Inrichtingsplan Veluwerandmeren(IIVR). Voor de

uitvoering legden de gezamenlijke overheden 39 miljoen euro op tafel. Op 21 juni 2001 ondertekenden zij, in het bijzijn van honderden burgers, een convenant en verklaarden daarmee het plan volledig te willen uitvoeren. De uitgekende balans tussen natuur en recreatie loopt als rode draad door het plan.

VIRTUELE RANDMEREN: MEERVOUDIGGRONDGEBRUIK

1-7-98 peli

2

ONTWIKKELINGEN IN RUIMTELIJKE CONTEXT VAN IIVR

De tijd is niet stil komen te staan bij het verschijnen van het Inrichtingsplan Veluwerandmeren in 2001. Nieuwe ontwikkelingen dienen zich aan, nieuwe kansen worden benut, nieuwe problemen geconstateerd.

2.1 Nota Ruimte met nieuw ruimtelijk beleid

In de Nota Ruimte (2004) staat ontwikkeling van een gebied centraal, vanuit de gedachte dat werkwijze, kennis en condities minstens zo belangrijk zijn als de inhoud van allerlei plannen. Deze nieuwe koers voor het ruimtelijk beleid gaat ervan uit dat bewoners en ondernemers in een gebied volwaardige spelers kunnen zijn met waardevolle kennis. Overheden moeten niet op inhoud sturen maar samenwerken en voorwaarden scheppen, waarbinnen private en particuliere partijen kunnen ondernemen. Het Ministerie van VROM heeft IIVR in de aanloop naar de Nota Ruimte benoemd als voorbeeld van ontwikkelingsplanologie. Dit vanwege de constructieve samenwerking tussen overheden en bewoners en ondernemers, het uitvoeringsgerichte karakter van het gezamenlijke proces, de ruimte voor marktpartijen en de samenhang tussen de in totaal 36 maatregelen. Uitvoering ervan geeft naar verwachting een forse impuls aan de ruimtelijke, economische en ecologische kwaliteit van het gebied. Het volledige effect van IIVR wordt zichtbaar na afronding van de drie uitvoeringsfasen.

2.2 Omgaan met Europese richtlijnen

Bij de uitvoering van maatregelen heeft IIVR te maken met Europese richtlijnen ter bescherming van het leefgebied van plant- en diersoorten en behoud dan wel verbetering van de waterkwaliteit. Het Veluwerandmerengebied kent inmiddels vier Speciale BeschermingsZones (SBZ): drie in het kader van de Vogelrichtlijn (Drontermeer, Veluwemeer en Wolderwijd/Nulder nauw) en één in het kader van de Habitatrichtlijn (gedeelte Veluwemeer/ Wolderwijd). Deze Europese Richtlijnen werken door in de Nederlandse Natuurbeschermingswetten (Flora- en Faunawet en Natuurbeschermingswet). Vooruitlopend op de gewijzigde Natuurbeschermingswet is door de beheerder Rijkswaterstaat in samenwerking met Provincies en LNV gestart met de opstelling van één beheerplan voor deze vier beschermingszones samen. Dit beheerplan dient onder meer het toetsingskader te bevatten voor nieuwe initiatieven. Tevens zal in het beheerplan inzicht worden gegeven in de cumulatieve effecten van lopende en voorgenomen projecten. Daarmee is het beheerplan een belangrijk kader voor publieke en private partijen om de IIVR-maatregelen en projecten daarbuiten uit te voeren. Tevens zal in het beheerplan nader onderbouwd worden of het Inrichtingsplan als geheel geen significante effecten veroorzaakt op de beschermde soorten en leefgebieden (habitats). Zolang de gewijzigde Natuurbeschermingswet niet is vastgesteld, zal dit beheerplan geen wettelijke status hebben. Wel wordt ernaar gestreefd dit pilot-beheerplan door de betreffende overheden inhoudelijk te laten goedkeuren. Op deze wijze kan het plan bijdragen aan uitwerking en realisatie van plannen in het gebied, waarbij rekening wordt gehouden met de nieuwe richtlijnen. In het beheerplan zal eveneens maximaal rekening worden gehouden met de Europese Kaderrichtlijn Water, die zich richt op instandhouding en verbetering van de waterkwaliteit in de Europese stroomgebieden.

2.3 Nieuwe plannen van rijk, provincies en gemeenten

Sinds het Inrichtingsplan Veluwerandmeren (2001) zijn ook verschillende nieuwe plannen verschenen van rijk (zoals de Nota Ruimte), provincies (o.a. streekplan Gelderland, omgevingsplan Flevoland) en gemeenten (diverse bestemmingsplannen). Zonder uitzondering wordt het Inrichtingsplan Veluwerandmeren als een van de uitgangspunten genoemd. De planologische verankering van het IIVR is hiermee niet alleen in gang gezet, maar ook al grotendeels gerealiseerd. De komende jaren zal hier vanuit de projectorganisatie aandacht naar uit blijven gaan.

2.4 Actualisering van overige ontwikkelingen buiten IIVR

Naast de eigen IIVR-maatregelen zijn de afgelopen jaren de ontwikkelingen gevolgd van andere projecten in het gebied, omdat die hun weerslag (kunnen) hebben op de uitvoering van IIVR-maatregelen en omgekeerd. Het projectbureau Veluwerandmeren stelt hiervan up-to-date lijsten samen en verspreidt die regelmatig binnen de projectorganisatie.

Lopende projecten waarmee directe raakvlakken bestaan zijn de Ruilverkaveling Harderwijk-Elburg (kader voor aanleg fietspad Harderwijk-Elburg), de MER zandwinning (kaderstellend voor de verdiepingen in Wolderwijd en Veluwemeer) en Delta Schuitenbeek (relatie met verdieping bij Nulderhoek, evenemententerrein Nulde en Groene Kruispunt).

Zicht houden op lopende projecten

Reeds in het Inrichtingsplan Veluwerandmeren (2001) was een lijst opgenomen van lopende projecten (buiten IIVR). Dit overzicht wordt door het Projectbureau jaarlijks geactualiseerd, waardoor de meest recente stand van zaken kan worden gepresenteerd aan het Bestuurlijk Overleg en de Klankbordgroep. Tevens wordt in de Nieuwsbrief IIVR aandacht geschonken aan deze overige ontwikkelingen. Daarmee is de samenhang bewaakt tussen IIVR en de projecten die in dit overzicht zijn opgenomen.

Aandachtspunten

- Blijven werken aan verankering van het Inrichtingsplan Veluwerandmeren in bestaande plannen en nieuw beleid;
- Blijven zoeken naar aanknopingsmogelijkheden voor IIVR-maatregelen vanuit lopende projecten buiten IIVR;
- Adequaaf omgaan met Europese richtlijnen en de consequenties die dat heeft voor de uitvoering van maatregelen;
- Zo snel mogelijk afronden van het in voorbereiding zijnde beheerplan, inclusief toetsing van de cumulatieve effecten van alle IIVR-maatregelen.

3 ONTWIKKELINGEN IN HET VELUWERANDMERENGEBIED

3.1 Waterkwaliteit en -kwantiteit

Nog steeds zijn de Veluwerandmeren een schoolvoorbeeld van een relatief schoon en redelijk stabiel watermilieu. In de afgelopen periode hebben zich geen significante veranderingen in de aan- en afvoer of de samenstelling van het water voorgedaan. Desondanks is er geen reden om achter over te leunen; de huidige ecologische situatie lijkt nog niet erg robuust. Zo is een geleidelijke toename van het fosfaatgehalte geconstateerd, met name door een hoger fosfaatgehalte in het uitslagwater van Gemaal Lovink. Dit heeft geleid tot een toename van algenbloei en afname van het doorzicht. Waterschap Zuiderzeeland heeft de veranderingen in het uitslagwater van Gemaal Lovink geanalyseerd en geconstateerd dat in 2003 de fosfaatgehalten weer lager waren en vergelijkbaar met die van medio jaren negentig. Omdat de reden van deze schommelingen niet duidelijk is, zal het Waterschap nader onderzoeken welke factoren sturend zijn hierin en hoe verslechtering van het uitslagwater kan worden voorkomen. Een andere oorzaak van de toegenomen fosfaatbelasting is de toename van het aantal huishoudens dat via het riool loost op de Veluwerandmeren. Om die reden is in het Inrichtingsplan Veluwerandmeren ook de installatie van een extra zuiveringstrap op de rioolwaterzuiveringinrichting van Harderwijk opgenomen (maatregel WA.1). Recent is door Waterschap Veluwe besloten de aanleg van deze zogenaamde vierde zuiveringstrap te gaan voorbereiden. Overigens wordt er vanaf 2003 bij de betreffende rioolwaterzuivering al extra stikstof verwijderd.

In 2002 is het aquaduct bij Harderwijk in gebruik genomen, waardoor het Veluwemeer en Wolderwijd niet langer gescheiden zijn door een sluis, maar in open verbinding staan. De waterstand van beide meren is nu gelijk (zomerpeil NAP -0,05 m, winterpeil NAP -0,30 m). Door de open verbinding heeft het totale Veluwerandmerengebied een grotere lengte, met als gevolg dat aan de beide uiteinden van het gebied de windinvloed (mate van op- en afwaaiing) is toegenomen.

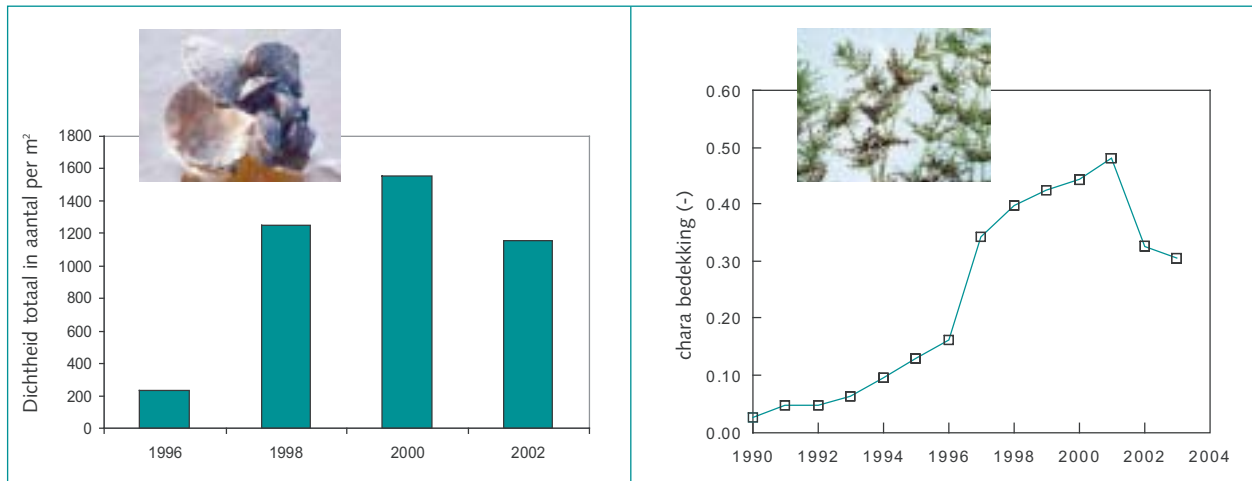
Zoals vaker in droger perioden, was er in de droge zomer van 2003 onvoldoende polderwater beschikbaar voor handhaving van het waterpeil in de Veluwerandmeren. Op verzoek van Rijkswaterstaat heeft het Waterschap Zuiderzeeland daarom bij

Almere enige tijd water uit het Markermeer in de Flevopolder ingelaten, dat vervolgens via gemaal Lovink in het Veluwemeer gepompt werd.

3.2 Flora en fauna

De ecologische ontwikkeling van de randmeren wordt tweejaarlijks gemonitord. Kenmerkende soorten als kranswieren en driehoeksmosselen komen nog steeds in grote getale voor (zie onderstaande grafieken), hoewel er wel verschillen bestaan van jaar tot jaar.

Deze en andere soorten blijken nauw gerelateerd aan de waterkwaliteit. Voor de meeste kenmerkende soorten blijkt 2001 het beste jaar tot nu toe te zijn geweest. In de jaren daarna heeft de natuur zich gestabiliseerd. Om de ontwikkeling van de waterplanten te kunnen volgen is in de afgelopen jaren een aantal proeven uitgevoerd (zie onderstaand kader).

Verdiepingsproeven

Voordat de verdiepingsmaatregelen kunnen worden uitgevoerd moeten de effecten daarvan op de waterplanten onderzocht zijn. In de zomer van 2002 zijn dan ook zes proefvakken aangelegd waarin de meerbodem is afgegraven. In twee van deze vakken is de bovenste laag, met daarin de wortels van de kranswieren, na afgraving teruggelegd. In twee andere vakken is de bovenste laag niet teruggelegd maar zijn kranswieren ingezaaid. In de andere twee vakken is alleen de grond verwijderd. De terugkeer van de kranswieren ziet er als volgt uit:

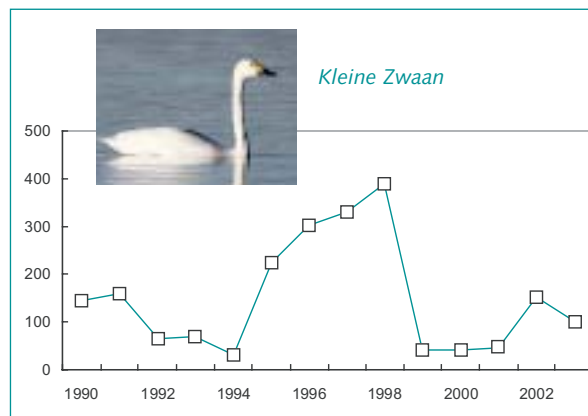
Verdiepingsmethode	Bedekkinggraad	
	2003	2004
Alleen verdiepen	64%	86%
Verdiepen en terugleggen bovenlaag	56%	90%
Verdiepen en inzaaien	72%	93%

Met de resultaten van de verdiepingsproeven wordt rekening gehouden bij het voorbereiden van alle IIVR-verdiepingsmaatregelen.

3.3 Vogels

Bedacht moet worden dat het bij de Veluwerandmeren om een jong ecosysteem gaat, dat nog volop in ontwikkeling is. Dat geldt ook voor de vogelstand. Daarbij zijn er min of meer natuurlijke trends te zien, zoals een toename van het aantal knobbelzwanen (geen doelsoort) terwijl de kleine zwaan (wel doelsoort) in aantal afneemt (zie figuur). Geconstateerd is dat de knobbelzwanen met hun grote aantallen, forsere formaat en jaarrond-aanwezigheid een geduchte voedselconcurrent zijn voor de kleine zwaan. Het is dan ook onzeker of de kleine zwaan ooit nog in de grote aantallen, zoals ten tijde van de aanwijzing Vogelrichtlijngebied (1999) zal kunnen terugkomen; wanneer deze doortrekkers in het najaar arriveren zijn voor hen de foerageermogelijkheden drastisch afgenomen.

3.4 Vissen

De visstand vertoont na jaren van afname weer een geleidelijke toename, mede omdat de bevissing op bijvoorbeeld brasem is afgenomen. Vooral de vissoorten die kenmerkend zijn voor troebel water zijn in aantal toegenomen. Opvallend is een sterke toename van het aantal verschillende soorten (van 9 soorten in 1992 naar 16 in 1998 en 21 in 2002). Voorbeelden van nieuwkomers zijn de Roofblei, Bittervoorn en Rivierdonderpad. Alle nieuwe soorten zijn direct of indirect verbonden met de gunstige ontwikkeling van de onderwatervegetatie. Dit lijkt in tegenspraak te zijn met een toename van de eutrofe vissoorten en een afname van de helderheid van het water. Er lijkt sprake van een subtiel evenwicht: kleine veranderingen in voedselrijkdom of veranderingen in de vegetatie kunnen een grote invloed uitoefenen op de visstand en daarmee ook op de waterkwaliteit (wederzijdse beïnvloeding).

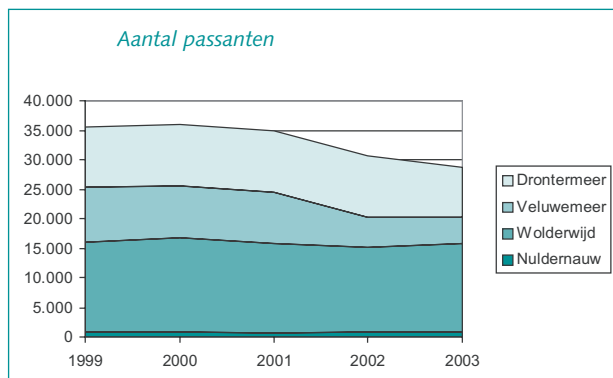
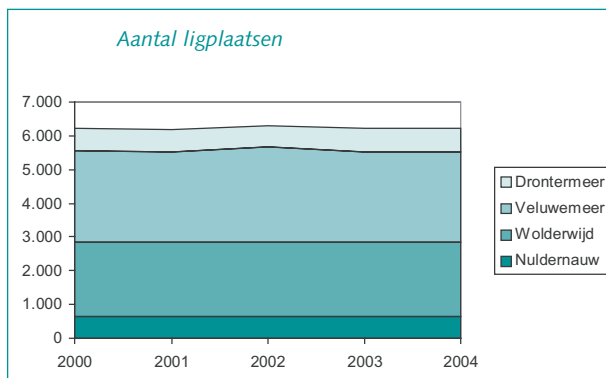
3.5 Watersport

In de Veluwerandmeren zijn in totaal 30 (jacht-)havens gelegen die opgeteld plaats bieden aan ± 6200 vaste ligplaatsen. Dit aantal is de afgelopen jaren min of meer stabiel gebleven. Ook de bezettingsgraad veranderde slechts weinig. Hoewel er wisselingen zijn van jaar tot jaar zijn de randmeren blijkbaar in trek bij een grote groep "trouwe" watersporters. In de afgelopen jaren zijn door de Stichting Gastvrij(e) Meren ruim 240 extra aanlegplaatsen in de Veluwerandmeren gerealiseerd; de effecten daarvan zijn echter nog niet meegenomen in de jaarlijkse recreatiemonitoring. Onderstaande grafieken illustreren deze gegevens, die de komende jaren verder zullen worden gevolgd door het projectbureau.

Het aantal passanten (betalende bezoekers van jachthavens) bedroeg in 2003 bijna 29.000; ten opzichte van de jaren daarvoor is dit een daling van 5 tot 10%. Deze daling betrof met name het Veluwemeer en Drontermeer. Verschillende oorzaken kunnen hierbij meespelen:

- Toenemend gebruik van de Hoge en Lage vaart als vaarwater (Sluis Lovink is passeerbaar geworden voor scheepvaart waardoor de vaarten van Flevoland drukker worden bevaren en dus minder betalende bezoekers in de jachthavens);
- Overlast van waterplanten op het Veluwemeer (in 2003 niet gemaaid);
- Ontwikkeling in de scheepsgrootte (de groter wordende vaartuigen laten in toenemende mate de relatief ondiepe randmeren en de voor hen moeilijk te passeren bruggen en sluizen links liggen);
- Slechte economische omstandigheden;
- Weersgesteldheid (mooi weer in 2003 waardoor meer mensen de grote wateren verkiezen boven de relatief beschutte randmeren).

Niet voor niks zijn een aantal IIVR-maatregelen dan ook gericht op het verbeteren van de vaarmogelijkheden, zoals de verdiepingen bij Nulderhoek, Veluwemeer en Wolderwijd en het verleggen van de vaargeul.

3.6 Fietsers

Voor fietsers is het gebied aantrekkelijk om in rond te rijden. Er is een aantal lange afstandsfietspaden in gebruik, waarvan er één vlak langs de randmeren voert. Deze 'rondom NAP-route' is in 2003 opnieuw bewegwijzerd. Flevoland en Gelderland staan nog altijd hoog genoteerd in de ranglijst van fietsmogelijkheden buiten de bebouwde kom. Door de komst van de veerpont tussen Nunspeet en Biddinghuizen (IIVR-maatregel RG.4)¹ zijn de routemogelijkheden verder verbeterd en is er ook een aantal regionale en lokale fietsroutes bijgekomen in de regio. De doorgaande fietsroute Harderwijk-Elburg (IIVR-maatregel OG.2) zal die mogelijkheden verder vergroten.

3.7 Overige recreatie

In de regio zijn meer dan 10.000 kampeerplaatsen, 3.000 hotelbedden en 3.000 vakantiebungalows. Twintig procent van de bezoekers aan de Randmeren is van Duitse afkomst. Voor wandelaars en kanovaarders zijn er nog altijd mogelijkheden te over. De kanomogelijkheden zijn toegenomen door de passeerbaarheid van de Roggebotsluis en de Nijkerkersluis te verbeteren (IIVR-maatregel WS.8).

Aandachtspunten

- De balans tussen natuur en recreatie verdient ook de komende jaren continue aandacht en zorg;
- Het Veluwerandmerengebied is een zeer jong ecosysteem, dat nog volop in ontwikkeling is. Zo lijkt het, vanwege de enorme toename van het aantal knobbelzwanen, onzeker of de kleine zwaan ooit nog in de grote aantallen zal kunnen terugkomen, zoals ten tijde van de aanwijzing Vogelrichtlijngebied (1999). Ook dergelijke natuurlijke ontwikkelingen spelen een rol bij de ecologische effectbepaling van de IIVR-maatregelen;
- Het aantal watersportpassanten is de afgelopen jaren met name op het Veluwemeer afgenomen. Onduidelijk is of er ook een verband is met de vaarmogelijkheden in het gebied.

¹ In het eerste vaarseizoen 2004 werden 7.500 mensen overgezet.

4

MAATREGELEN EN EFFECTEN

4.1 Actualisaties

De maatregelen zoals omschreven in (de fact-sheets van) het Inrichtingsplan Veluwerandmeren (2001) zijn uitgangspunt bij de uitvoering van de werken. In enkele gevallen waren nieuwe ontwikkelingen en inzichten de afgelopen aanleiding om een maatregel in iets aangepast vorm uit te voeren. Dergelijke actualisaties zijn zorgvuldig voorbereid, besproken met de belangenvertegenwoordigers in de Klankbordgroep en met advies van deze Klankbordgroep ter besluitvorming voorgelegd aan het Bestuurlijk Overleg Veluwerandmeren.

Op deze wijze is in de afgelopen periode door het Bestuurlijk Overleg besloten tot de volgende actualisaties:

2003:

WA.2 Stimuleren innamepunten afvalwater

Vanaf 2005 zijn jachthavens bij Algemene Maatregel van Bestuur (Besluit Jachthavens) verplicht om afvalwater van schepen in ontvangst te kunnen nemen. Voor kleine jachthavens geldt een uitgestelde regeling. De wettelijke verplichting maakt onderscheid tussen bilgewater en vuil water. Dit maakt dat de maatregel WA.2 is ingehaald door de beleidsmatige ontwikkelingen.

NA.5 Aalgoot Roggebotsluis

Uit onderzoek is gebleken dat een aalgoot niet zoveel zin heeft als aanvankelijk werd gedacht. Deels is dit te wijten aan het geringe aanbod van aal vanuit het Vossemeer, deels omdat de passeerbaarheid van schutsluizen voor glasaal in het algemeen redelijk tot goed is. Voorgesteld is dan ook om te zoeken naar alternatieven in het sluisbeheer en kleine aanpassingen aan het sluiscomplex.

RF.3 Faciliteren dagrecreatie de Oase

De bijdrage vanuit IIVR was bedoeld voor een landschapsonwikkelingsplan. De gemeente Dronten heeft aangegeven geen behoefte meer te hebben aan een dergelijk plan en stelt voor om de IIVR-bijdrage te gebruiken voor een informatiebord ter plaatse van de dagrecreatie.

RG.4 Fietspont

Gebleken is dat de exploitatie van een fietspont niet mogelijk is zonder subsidies van overheden. Om zicht te krijgen op de belangstelling voor een fietspont tussen Nunspeet en Biddinghuizen is voorgesteld eerst een periode van twee jaar in te lassen, waarbinnen de exploitatie wordt gedekt uit de IIVR-gelden. Na deze periode dient te worden bekeken of en zo ja hoe de pont kostendekkend kan worden geëxploiteerd.

2004:

OG.4 Stimuleren informatiecentrum randmeren

De herbouw van het strandpaviljoen 'de Fazant' was aanleiding voor de betrokken ondernemer en het projectbureau Veluwerandmeren om te zoeken naar mogelijkheden om een informatiecentrum onderdeel te laten zijn van de nieuwbouwplannen.

Het stimuleringsbudget dat voor deze maatregel is gereserveerd zal worden aangewend voor inrichting van het informatiecentrum.

RF.5 en RF.6 faciliteren eiland Spijkerzand en aanleggen stranden

De aanleg van de Polderwijk, waar de stranden mee zouden worden gecombineerd, is opgeschoven naar 2008. Besloten is om het budget voor de stranden (RF.6) aan te wenden voor de basisvoorzieningen van de Polderwijk en voor het starteiland (RF.5), waarbij de gemeente Zeewolde later zelf de kosten van de aanleg van de stranden voor haar rekening neemt.

RF.7 Faciliteren Erkemerstrand

De gemeente Zeewolde heeft gedoogd dat er buitendijkse dagrecreatie is ontstaan bij Erkemerstrand. In het inrichtingsplan Veluwerandmeren is gesteld dat deze ontwikkeling verplaatst dient te worden naar binnendijks. Het Bestuurlijk Overleg heeft echter ingestemd met het voorstel van de gemeente om de bestaande situatie te formaliseren en op te nemen in het nieuwe bestemmingsplan buitengebied.

WS.6 Egaliseren waterbodembai Elburg

Voor de uitvoering van deze maatregel was in de factsheet een opleverdiepte voorgesteld van NAP -1,40m. Echter rekening houdend met mogelijk in te zetten materieel en na overleg met belanghebbenden is een opleverdiepte van NAP -1,80m wenselijk en acceptabel gebleken.

RG.1 Faciliteren outdooractiviteiten terrein Horst

De eigenaar / exploitant van het strand Horst heeft een kartbaan toegevoegd aan de reeds voorgenomen outdoor-activiteiten (klimtoren, wildwater-kanobaan en tele-ski-baan). Hiermee wordt de rendabiliteit van het toekomstige outdoor-centrum verhoogd zonder dat de balans tussen recreatie en natuur wordt beïnvloed.

RG.2 Faciliteren evenemententerrein Nulde Noord

De eigenaar / exploitant van het evenemententerrein Nulde Noord wilde haar terreingrens verleggen in de richting van het Groene kruispunt (maatregel NA.4). Het Bestuurlijk Overleg is daarmee akkoord gegaan, onder voorwaarde dat een even grote compensatie met dezelfde natuurkwaliteit gerealiseerd zou worden. Deze compensatie is gevonden aan de zuidzijde van het huidige Groene Kruispunt. Ook heeft het Bestuurlijk Overleg ingestemd met het toestaan van twee grotere evenementen die jaarlijks op het evenemententerrein plaatsvinden, boven de in de factsheet gestelde omvang.

4.2 Voortgang

Er is de afgelopen jaren hard gewerkt om maatregelen voor te bereiden en te realiseren. In een aantal gevallen is de uitvoering al ter hand genomen en sommige maatregelen zijn ondertussen afgerond. In onderstaand overzicht is aangegeven welke maatregelen in voorbereiding zijn, welke in uitvoering en welke gerealiseerd zijn.

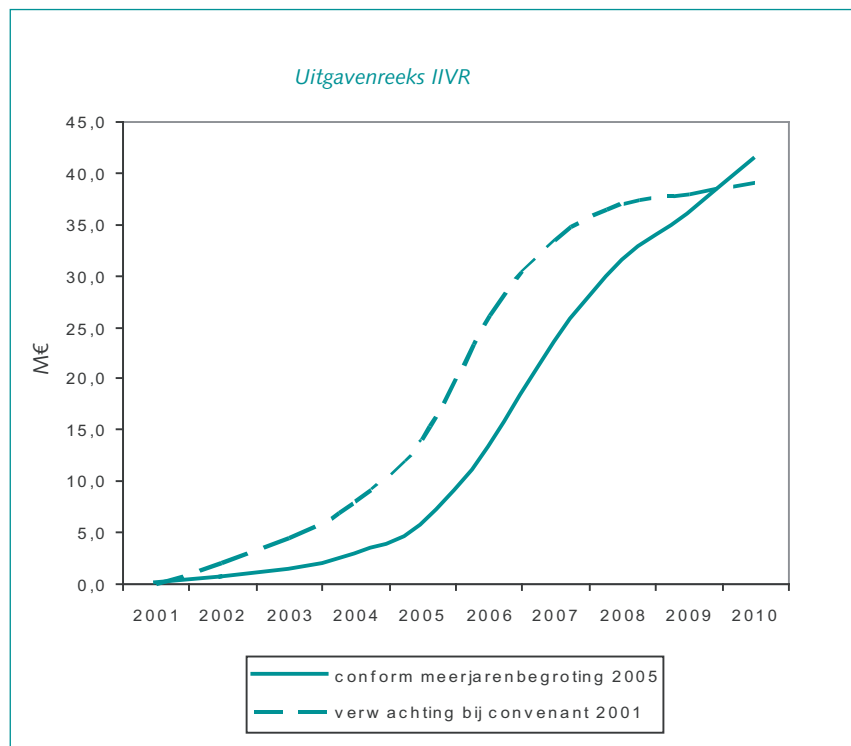
Actuele status van maatregelen (mei 2005)

 <i>Gerealiseerd</i>	 <i>In uitvoering</i>	 <i>In voorbereiding</i>
NA.4 Aanleggen groene kruispunt Nuldernauw (deel Wijland) OF.3 Verbeteren sportvoorzieningen OF.4 Stimuleren trekkershutten OG.2 Aanleggen fietsroute Harderwijk-Roggebot (deel Oude Zeeweg) RF.3 Faciliteren dagrecreatie de Oase RF.7 Faciliteren dagrecreatie Erkemederstrand RG.3 Creëren rietvrije schaatsroute Drontermeer RG.4 Stimuleren fietspont WA.2 Stimuleren innamepunten afvalwater WS.7 Markeren vaarroute campings WS.8 Aanleggen kano-overdraagvoorzieningen WS.1 Vergroten vaarmogelijkheden Veluwemeer – verdiepingsproef WS.5 Verdiepen bij Roggebotsluis – afmeervoorzieningen	NA.2 Ontwikkelen rietveld Elburg OF.2 Aanleggen vissteiger mindervaliden OG.1 Realiseren ecolint Elburg OG.2 Aanleggen fietsroute Harderwijk-Roggebot (deel Munnikesteeg) OG.4 Stimuleren informatiecentrum RG.2 Faciliteren evenemententerrein Nulde-Noord WA.3 Onderzoeken aanpassingen waterpeil	NA.1 Ontwikkelen Beekmondingen Veluwemeer NA.3 Aanleggen groene vangrail Polsmaten NA.4 Aanleggen groene kruispunt Nuldernauw (m.u.v. Wijland) NA.5 Aanleggen aalgot Roggebotsluis NA.6 Ontwikkelen natuur Harderwijk-zuid OF.1 Herstellen historisch havenhoofd Elburg OG.2 Aanleggen fietsroute Harderwijk-Roggebot (deel Elburg-Roggebot, e.a.) OG.3 Aanleggen observatiepunt Noordermerk RF.1 Stimuleren recreatiegebied Bremerberg RF.2 Faciliteren recreatiegebied Bremerberg RF.4 Faciliteren recreatievoorzieningen Harderstrand RF.5 Faciliteren eiland Spiekerzand RF.6 Aanleggen Spieker- Wolder en Pluutstrand RG.1 Faciliteren outdoor-activiteitenterrein Horst WA.1 Verbeteren waterzuivering Harderwijk WS.1 Vergroten vaarmogelijkheden Veluwemeer (m.u.v. verdiepingsproef) WS.2 Vergroten vaarmogelijkheden Wolderwijd WS.3 Verleggen vaargeul Wolderwijd WS.4 Verdiepen bij Nulderhoek WS.5 Verdiepen bij Roggebotsluis (m.u.v. afmeervoorzieningen) WS.6 Egaliseren waterbodem baai Elburg

4.3 Een kwart is uitgevoerd

De ervaring leert (overigens niet alleen bij IIVR) dat planvoorbereiding veel tijd kost. Het totaalbeeld van alle maatregelen laat zien dat van de 36 er nu 11 geheel of gedeeltelijk gerealiseerd zijn, 8 geheel of gedeeltelijk in uitvoering en 17 geheel of gedeeltelijk in voorbereiding.

Omgerekend naar de omvang van het budget is de verhouding schever: van het totale uitvoeringsbudget is nu ongeveer 10% min of meer gerealiseerd. Naar schatting is een even groot deel van het budget in uitvoering.² De uitgaven lopen dus achter op de planning.

Bij ondertekening van het Convenant IIVR (2001) was de verwachting dat in de eerste uitvoeringsfase van 3 jaar ca 20% van het budget besteed zou worden. De start van de uitvoering van IIVR is trager verlopen dan destijds gedacht. Als oorzaken zijn naar voren gekomen:

- beschikbare projectleidercapaciteit,
- noodzakelijke proceduretijd,
- grondverwerving op vrijwillige basis,
- wederzijdes afhankelijkheid van diverse maatregelen.

Alle maatregelen staan nu nadrukkelijk op de rails. Met voldoende inspanning van betrokken overheden en het projectbureau moet het mogelijk zijn vrijwel alle maatregelen vóór ultimo 2010 uit te voeren.

² Peildatum 1 mei 2005

4.4 Evenwicht in uitvoering

Kijkend naar het bovenstaande overzicht zou de indruk kunnen ontstaan dat vooral recreatieve maatregelen worden uitgevoerd. Dat is echter niet het geval; ook *alle* voorgenomen natuurmaatregelen zijn – zij het langzamer dan gepland – in uitvoering of in voorbereiding. Daarnaast vindt in alle uitvoeringstrajecten (dus ook de recreatieve maatregelen) een regelmatige ijking plaats of de uitvoering geen negatieve effecten heeft op de natuur. Deels is dat verplicht vanwege de natuurwetgeving, maar ook omdat dat besloten ligt in het integrale karakter van IIVR. De klankbordgroep speelt hierin een bewakende rol.

4.5 Succes- en faalfactoren

Bij de uitgevoerde maatregelen blijkt dat succesvol gebruik is gemaakt van de inbreng van toekomstige gebruikers, bijvoorbeeld natuurliefhebbers bij ‘ontwikkelen rietveld Elburg’ (NA.2), sportvissers bij ‘verbeteren sportvisvoorzieningen’ (OF.3) en kanovaarders bij aanleggen overdraagvoorzieningen’ (WS.8). Afgeronde maatregelen bleken ook goed af te bakenen in tijd en plaats. Niet in de laatste plaats is ook de persoonlijke betrokkenheid van een projectleider en het enthousiasme van betrokken partijen van grote invloed op het succesvol afronden van een maatregel.

Bij de maatregelen in uitvoering is de bundeling van kennis en ervaring van betrokken overheden en belangenorganisaties een belangrijke succesfactor. De kracht van IIVR ligt dus met name in de samenwerking van alle partijen, bekrachtigd door de gezamenlijke ondertekening van het convenant in 2001. Het convenant en Inrichtingsplan Veluwerandmeren vormen een solide basis om op terug te vallen bij de uitvoering van maatregelen. Bovendien blijkt dat de koppeling met de “overige” projecten buiten IIVR (zoals ruilverkaveling) een vruchtbare samenwerking oplevert waardoor een maatregel (in dit geval het fietspad van Harderwijk naar Elburg) een helder uitvoeringskader krijgt.

Een belangrijke faalfactor kan zijn de (nieuwe) regelgeving die extra tijd vraagt voordat een maatregel in uitvoering kan worden genomen. Tijdens het IIVR-symposium 2004 is dan ook speciaal aandacht besteed aan het omgaan met (Europese) regelgeving. Hierdoor konden projectleiders relevante informatie uitwisselen en op de hoogte raken van andermans ervaringen.

Bij sommige maatregelen bleek de complexiteit groot vanwege allerlei raakvlakken met andere ontwikkelingen, die deels ook noodzakelijk blijken te zijn om de maatregel mogelijk te maken (zoals medefinanciering door derden). Hierdoor kostte de voorbereiding soms meer tijd dan werd verwacht. Anderzijds is een deel van de maatregelen ook alleen mogelijk gebleken dankzij bijdragen van derden; dus hoewel vertragend heeft dit uiteindelijk wel bijgedragen aan de realisatie van de betreffende maatregelen. Daarnaast zijn in een aantal gevallen projecten van elkaar afhankelijk. Een voorbeeld: het zand van verdiepen Nulderhoek (WS.4) is bedoeld voor het aanleggen van het groene kruispunt Nulderhoek (NA.4). Deze is planologisch weer afhankelijk van de voortgang van ‘faciliteren out-door-activiteitenterrein Horst’ (RG.1) en ‘faciliteren evenemententerrein Nulde-Noord’ (RG.2).

Een andere faalfactor is de noodzakelijke grondverwerving t.b.v een aantal maatregelen. Deze vindt plaats op basis van vrijwilligheid en is dus maar beperkt te beïnvloeden.

Gelukkig vindt een deel van de grondvererving plaats binnen de ruilverkaveling Harderwijk-Elburg. Hoewel ook hier de grondmobiliteit niet erg groot is, heeft de mogelijkheid van grondruiling wel een positieve uitwerking op het grondvererving-proces.

Als faalfactor is tenslotte ook te noemen het beschikbaar hebben en houden van voldoende personele capaciteit bij de deelnemende organisaties. Door onderbezetting en wisselingen van projectleider is bij een aantal projecten tijd verloren gegaan. Dit probleem is bestuurlijk onderkend en onderbezetting is bij geen van de partners meer aan de orde.

4.6 Doelmatigheid

Opvallend is dat bij de afgeronde maatregelen het beoogde effect ook in alle gevallen kon worden bereikt. Waar nodig is een maatregel in aangepaste vorm uitgevoerd om optimaal invulling te kunnen geven aan het gewenste resultaat. Zo behoefde bijvoorbeeld bij het paviljoen De Oase geen landschapsplan meer te worden opgesteld maar is het beschikbare budget gebruikt voor plaatsing van een informatiebord. Bij de maatregelen in uitvoering blijkt in sommige gevallen een tussenstap nodig te zijn om het gewenste doel te bereiken. Bijvoorbeeld bij de fietspont over het Veluwemeer wordt eerst een proef gehouden gedurende twee jaar om te bekijken of op langere termijn het eventuele exploitatietekort van een dergelijke veerverbinding door de beide aanliggende gemeenten/provincies te dragen is.

In sommige gevallen was de mening van de doelgroep ook direct van invloed op de uitvoering van een maatregel; zo zijn de vissteiger voor minder validen en de sportvisvoorzieningen anders uitgevoerd dan aanvankelijk is bedacht. Uiteindelijk werd daarmee het beoogde doel op een andere manier (en soms zelfs ook een andere plek) gerealiseerd.

Aandachtspunten

- De beschikbaarheid van en continuïteit in personele capaciteit is van groot belang voor het succesvol uitvoeren van maatregelen;
- Waar nodig actualisatie van maatregelen voorleggen aan het Bestuurlijk Overleg om zo maximaal in te spelen op voortschrijdend inzicht en nieuwe ontwikkelingen en toch de doelen van het Inrichtingsplan te realiseren;
- Het nauw betrekken van de doelgroep heeft geleid tot vruchtbare samenwerking en optimalisatie van de plannen. Vanuit deze positieve ervaringen zullen ook in de komende uitvoeringsfasen doelgroepen actief worden betrokken bij de uitvoering;
- Rekening moet worden gehouden met een relatief lange voorbereidingsstijd ten opzichte van de daadwerkelijk realisatie, waardoor het bij bepaalde maatregelen lang duurt voordat 'in het veld' de uitvoering waarneembaar is.

5 **UITVOERINGSORGANISATIE VAN IIVR**

5.1 Bestuurlijk Overleg

Het Bestuurlijk Overleg is eindverantwoordelijk voor het totale IIVR-plan en is jaarlijks bijeen geweest om de voortgang en financiering van maatregelen te bespreken. De ervaring leert dat de vergaderingen van het Bestuurlijk Overleg een effectief platform vormen voor de deelnemende overheden om zorgpunten over bestuur en beleid die het Veluwerandmerengebied betreffen op elkaar af te stemmen.

Het Bestuurlijk Overleg heeft effectief sturing gegeven aan de uitvoering van het Inrichtingsplan Veluwerandmeren. Als gevolg van de gemeenteraadsverkiezingen in 2002 en de provinciale statenverkiezingen in 2003 is de vertegenwoordiging in het Bestuurlijk Overleg sterk veranderd. Het Projectbureau IIVR heeft zich in de eerste uitvoeringsfase ingezet om de nieuwe leden in het BO zo snel en compleet mogelijk bij te praten. De jaarlijkse consultatiegesprekken hebben daarin een belangrijke rol gespeeld. In deze gesprekken vindt tevens het vooroverleg plaats over de (te agenderen) onderwerpen in het Bestuurlijk Overleg. Met het oog op de gemeenteraadsverkiezingen in 2006 en provinciale staten verkiezingen in 2007 is het van belang eventuele nieuwe vertegenwoordigers snel op de hoogte te brengen van IIVR zodat de continuïteit van de uitvoering hier niet onder hoeft te leiden.

5.2 Klankbordgroep

De Klankbordgroep wordt voorgezeten door een onafhankelijk voorzitter, die sinds 2004 persoonlijk terugmelding doet in het Bestuurlijk Overleg. Belangrijkste aandachtspunten binnen de Klankbordgroep zijn de balans tussen natuur en recreatie, de voortgang van de uitvoering en de relatie met de overige ontwikkelingen binnen het Veluwerandmerengebied. De vergaderfrequentie van de Klankbordgroep was aanvankelijk eens per jaar, maar dit is tijdens de eerste vergadering door de leden aangepast naar twee keer per jaar om zodoende meer de vinger aan de pols te kunnen houden en kennis uit te wisselen met de projectorganisatie. De Klankbordgroepleden geven adviezen vanuit hun achtergrond en staan (zelf of d.m.v. iemand uit hun achterban) projectleiders ter zijde bij de uitvoering van maatregelen (in een adviesgroep).

Inmiddels zijn zo voor diverse maatregelen adviesgroepen in het leven geroepen. De Klankbordgroepleden zijn zelf van mening dat hun inbreng wordt gehoord en gewaardeerd. Hoewel sinds 2004 de voorzitter van de Klankbordgroep deelneemt aan de vergaderingen van het Bestuurlijk Overleg en daarin rechtstreeks de adviezen van de Klankbordgroep inbrengt, is van verschillende zijden aangegeven dat de relatie met bestuurlijke besluitvorming steviger kan, zeker omdat de complexiteit van de nog uit te voeren maatregelen niet gering is. Ook is gesteld dat binnen de vergaderingen van de Klankbordgroep meer ruimte mag worden ingeruimd om over specifieke en concrete projecten te discussiëren.

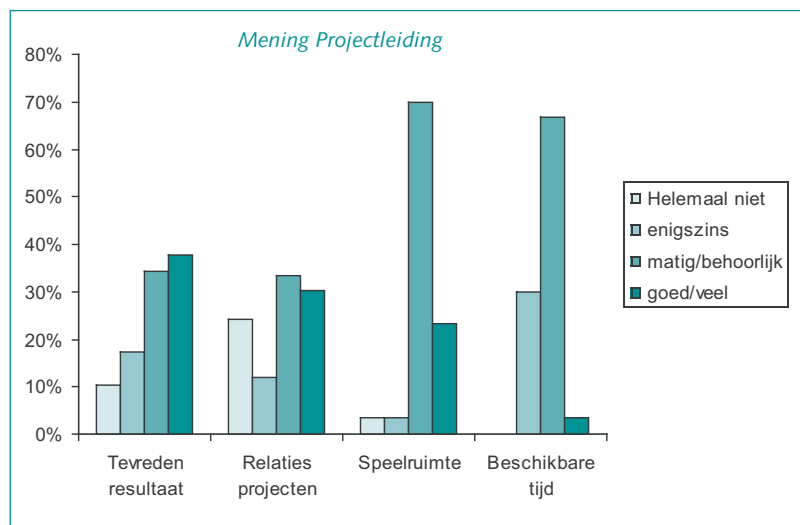
5.3 Project Overleg / projectgroepen

Het Project Overleg bestaat uit een afvaardiging van het projectbureau plus de voorzitters van de projectgroepen. Zij komen gemiddeld vier keer per jaar bijeen om de integraliteit te bewaken van de uitvoering van maatregelen en maatregel-overstijgende zaken te bespreken.

Bij de aanvang van IIVR waren er drie projectgroepen: Flevoland, Gelderland en Water onder voorzitterschap van een functionaris van de provincie Flevoland, Gelderland, resp. Rijkswaterstaat. Omdat de projectgroep Water voor het merendeel uit projectleiders van RWS bestond die elkaar al binnen eigen organisatie informeerden, terwijl juist de wederzijdse contacten met projecten / projectleiders op de beide oevers gemist werden, is eind 2003 besloten om de projectgroep Water op te heffen en de projecten / projectleiders te verdelen over de projectgroep Flevoland en de projectgroep Gelderland. Deze wijziging is tot ieders tevredenheid uitgekapt.

5.4 Projectleiders / ambtelijke vertegenwoordigers

Zoals hiervoor reeds is aangeduid, zijn er veel wisselingen bij projectleiders / ambtelijke vertegenwoordigers van de participerende overheden geweest. Dat betekende herhaaldelijk een hapering in de voortgang van de projecten. Steeds is getracht om de nieuwe projectleiders zo snel mogelijk bij te praten, bij te staan en te enthousiasmeren. Projectleiders is gevraagd naar hun mening op een aantal aspecten. Onderstaande grafiek toont de uitkomst hiervan.

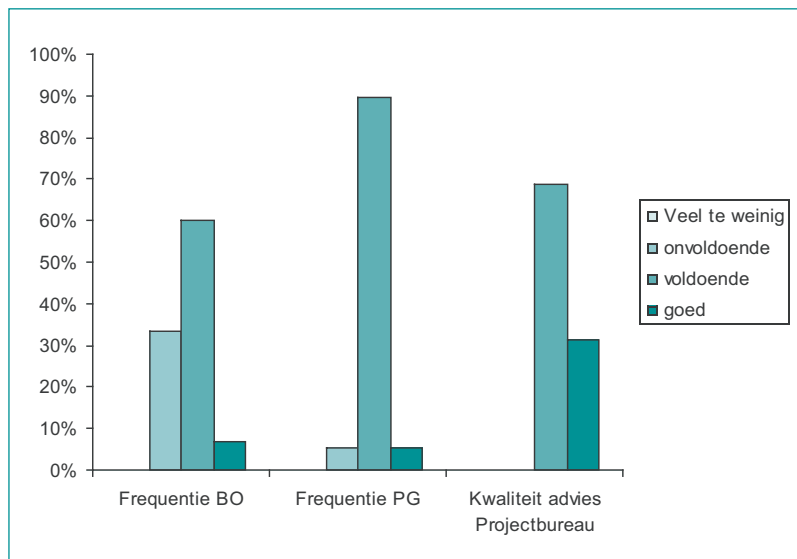
Projectleiders voelen zich vrij goed betrokken, zijn over het algemeen redelijk tevreden over de resultaten tot nu toe en de speelruimte die daarvoor nodig is, maar geven ook aan dat de beschikbare tijd niet altijd voldoende is om datgene te doen wat men graag zou willen.

5.5 Projectbureau

Het Projectbureau stuurt onder verantwoordelijkheid van het Bestuurlijk Overleg het gehele IIVR-plan, coördineert de 36 maatregelen, regelt de financiële zaken voor het samenwerkingsverband IIVR, treedt op als gedelegeerd opdrachtgever namens het Bestuurlijk Overleg en verzorgt de projectcommunicatie. Het projectbureau heeft de afgelopen jaren uit 4 personen (3,5 fte) bestaan met daarnaast enige parttime ondersteuning. Naast het voorbereiden en organiseren van Bestuurlijk Overleg, Klankbordgroep en project-(groep)overleg faciliteert het projectbureau de uitvoering van maatregelen en stelt bijdragen ter beschikking vanuit het gezamenlijke IIVR-budget. Daarnaast ondersteunt het projectbureau de projectleiders, zorgt voor communicatie

en bewaakt de balans tussen recreatie en natuur. Doordat het projectbureau beschikt over proceskennis, aangevuld met jarenlange gebiedskennis, is zij in staat om effectief te werk te gaan bij de uitvoering van haar taken (spilfunctie).

Het projectbureau IIVR vervult tevens een loketfunctie voor IIVR. De snelle beantwoording van vragen wordt door het publiek bijzonder gewaardeerd.

Betrokkenheid en vergaderfrequentie van Bestuurlijk Overleg en Projectgroepen wordt algemeen als goed beoordeeld (hoewel ook eenderde van de ondervraagden heeft aangegeven de frequentie van het Bestuurlijk Overleg te laag te vinden). De deskundigheid van het projectbureau is voldoende tot goed.

IIVR als dier?

Als metafoor voor IIVR / het projectbureau zijn door projectleiders onder meer vergelijkingen gemaakt met een octopus (die zijn tentakels wijd uitspreidt en overall invloed heeft) en een schildpad (langzaam maar zeker vooruit).

Aandachtspunten

- De projectorganisatie functioneert veelal naar wens. Er worden geen (grote) veranderingen voorgesteld.
- Een klein maar betrokken projectbureau moet blijvend functioneren als vraagbaak en stimulator voor projectleiders met een grote mate van deskundigheid;
- Het benutten van de deskundigheid van de Klankbordgroep kan (naar mening van de Klankbordgroepleden) in sommige gevallen beter.
- De beschikbare tijd van projectleiders blijft een punt van aandacht (voorkomen dat IIVR slechts een van de vele taken wordt waardoor er per saldo weinig tijd over blijft voor het realiseren van maatregelen).

6 COMMUNICATIE MET DE MAATSCHAPPIJ

Communicatie is een van de kerntaken van het projectbureau en een vast onderdeel van alle projectplannen die zijn opgesteld. In september 2002 is het communicatieplan IIVR opgesteld en vastgesteld door het Bestuurlijk Overleg; hierin staan verschillende communicatieactiviteiten beschreven die worden ingezet om IIVR voor het voetlicht te brengen. Eveneens in september 2002 is het project BOVAR feestelijk afgesloten en is de naam BOVAR definitief uit het IIVR logo verdwenen. Het blijkt voor het publiek echter nog niet altijd duidelijk waar de afkorting IIVR voor staat. IIVR wordt vaak uitgesproken als IVVR.

De start en/of afronding van verschillende IIVR-maatregelen is meestal met een officiële handeling 'gevierd'. De opkomst is altijd bijzonder goed en ook de media is altijd goed vertegenwoordigd. In de lokale en regionale bladen is veel aandacht voor de openingshandelingen. IIVR komt hierdoor vaak in het nieuws.

Er zijn verschillende interviews gegeven voor de regionale pers. Met name de verdiepingsproef en de fietspont hebben veel media-aandacht gekregen. Regelmatig worden er persberichten over het IIVR verspreid. Deze worden vrijwel zonder uitzondering geplaatst.

Twee maal per jaar verschijnt de IIVR-nieuwsbrief met een oplage van 2500. Samen met nieuwsbrief 12, december 2003, is een enquêteformulier verspreid waarin lezers gevraagd zijn naar hun mening over de nieuwsbrief. De nieuwsbrief blijkt goed te worden gelezen; 89% van de respondenten leest de nieuwsbrief altijd. Verder zijn de lezers vooral geïnteresseerd in de ontwikkelingen in het Veluwerandmerengebied en de stand van zaken van de IIVR-maatregelen. Om tegemoet te komen aan de informatie-behoefte van de nieuwsbrieflezers is de nieuwsbrief sindsdien met 4 pagina's uitgebreid.

De nieuwsbrief wordt ook door de pers goed gelezen. Naar aanleiding van artikelen uit de nieuwsbrief zijn meerdere interviews gegeven en verschillende krantenartikelen verschenen.

De IIVR website is recentelijk grotendeels vernieuwd. Gemiddeld wordt de website 240 keer per maand geraadpleegd.

In 2002 is gestart met de themamaand Veluwerandmeren. Gedurende een maand zijn er verschillende publieksactiviteiten met de Veluwerandmeren als thema. De themamaand is inmiddels in vijf IIVR-gemeenten gehouden. Het succes van de themamaand hangt af van de lokale en actuele (IIVR) projecten in de gastgemeente.

De afgelopen jaren zijn meerdere gebiedsexcursies georganiseerd. Met name de excursies gekoppeld aan de opening van een maatregel waren succesvol.

Aandachtspunten

- De IIVR communicatiemiddelen zijn met name succesvol als deze gekoppeld zijn aan andere activiteiten in het gebied en/of aan de opening van IIVR-maatregelen.
- De nieuwsbrief wordt uitermate gewaardeerd. Belangrijke items in de nieuwsbrief zijn de ontwikkelingen in het Veluwerandmerengebied en de stand van zaken van de IIVR-maatregelen.
- De IIVR website www.iivr.nl wordt goed bezocht. Om dit in de toekomst zo te houden moet de site regelmatig geactualiseerd worden.

7 KOSTENRAMING, BEKOSTIGING EN UITGAVEN

7.1 Kosteneffectiviteit is gebaat bij herijking

Overheidsgeld dient zorgvuldig te worden besteed, dus ook de gezamenlijke IIVR-gelden. Door iedere drie jaar een herijking uit te voeren, blijft de uitvoeringsorganisatie scherp om efficiënt en effectief te werk te (blijven) gaan bij de uitvoering van maatregelen. Zodoende wordt niet alleen per maatregel, maar ook voor overige uitgaven aandacht gehouden in relatie tot het totale budget.

7.2 Actualisering van kostenraming

In het Inrichtingsplan Veluwerandmeren zijn de totale kosten van het project begroot op € 39 mln. (prijspeil 2000, zie overzicht). Deze begroting is opgebouwd uit de ramingen van de afzonderlijke maatregelen vermeerderd met de algemene kosten van stimulering, communicatie en organisatie. Er is geen behoefte aan tussentijdse actualisering van de kostenraming uit 2000. Wat betreft de kosten en de middelen blijkt de

Financiering IIVR-maatregelen					
	code IIVR	maatregel	budget	projectleidende instantie	financieringsovereenkomst
1	WA 1	Verbeteren waterzuivering Harderwijk	7.575	ws Veluwe	nee
2	WA 2	Stimuleren innamepunten afvalwater recreatievaart		RWS	
3	WA 3	Onderzoeken aanpassing waterpeil	115	RWS	intern RWS
4	NA 1	Ontwikkelen beekmondingen Veluwemeer	4.490	RWS	intern RWS
5	NA 2	Ontwikkelen rietveld Elburg	105	RWS	intern RWS
6	NA 3	Aanleggen groen vangrail Polsmaten	125	RWS	intern RWS
7	NA 4	Aanleggen groene kruipunt Nuldernaauw	925	RWS	intern RWS
8	NA 5	Aanleggen aalgoot Roggebotsluis	30	RWS	intern RWS
9	NA 6	Ontwikkelen natuur Harderwijk zuid	310	Harderwijk	nee
10	WS 1	Vergroten vaarmogelijkheden Veluwemeer	5.355	RWS	intern RWS
11	WS 2	Vergroten vaarmogelijkheden Wolderwijd	2.000	RWS	intern RWS
12	WS 3	Verleggen vaargeul Wolderwijd		RWS	
13	WS 4	Verdiepen bij Nulderhoek	135	RWS	intern RWS
14	WS 5	Verdiepen bij Roggebotsluis	115	RWS	intern RWS
15	WS 6	Egaliseren waterbodem baai Elburg	970	RWS	intern RWS
16	WS 7	Markeren vaarroutes campings Veluwemeer	5	RWS	intern RWS
17	WS 8	Aanleggen overdraagvoorzieningen kano's	60	RWS	intern RWS
18	OF 1	Herstellen historisch havenhoofd Elburg	500	St Flevolandschap	ja
19	OF 2	Aanleggen vissteiger mindervaliden	110	Dronten	ja
20	OF 3	Verbeteren sportvisvoorzieningen	45	ws Zuiderzeeland	ja
21	OF 4	Stimuleren trekkershutten *)		pb IIVR	
22	RF 1	Stimuleren recreatiegebied Bremerberg	2.000	Dronten	nee
23	RF 2	Faciliteren recreatievoorzieningen Bremerberg		Dronten	
24	RF 3	Faciliteren dagrecreatie de Oase	5	Dronten	via pb IIVR
25	RF 4	Faciliteren recreatievoorzieningen Harderstrand	25	Dronten	via pb IIVR
26	RF 5	Faciliteren eiland Spiekerzand		Zeewolde	
27	RF 6	Aanleggen Spieker-, Wolder- en Pluutstrand	2.570	Zeewolde	ja
28	RF 7	Faciliteren dagrecreatie Erkemedstrand		Zeewolde	
29	OG 1	Realiseren ecolint Elburg	5.800	Gelderland / Elburg / DLG	ja, DLG 1e fase
30	OG 2	Aanleggen fietsroute Harderwijk - Roggebot	1.565	DLG / regio IJssel Vecht	ja, fietspad H-E
31	OG 3	Aanleggen observatiepunt Noordermerk	50	regio IJssel Vecht	nee, comb. fietspad E-R
32	OG 4	Stimuleren informatiecentrum Randmeren *)		pb IIVR	
33	RG 1	Faciliteren out-door activiteitenterrein Horst		Ermelo	
34	RG 2	Faciliteren evenemententerrein Nulde noord		Putten	
35	RG 3	Creëren rietvrije schaatsroute Drontermeer	25	RWS	intern RWS
36	RG 4	Stimuleren fietspunt Veluwemeer *)		pb IIVR	
		Stimulering *), communicatie en organisatie	3.990	pb IIVR	
		Reserve t.b.v. onvoorziene uitgaven resp. tegenvallers		pb IIVR	
			39.000		

oorspronkelijke kostenraming alleszins toereikend. De kosten van uitvoering liggen iets lager dan de raming deed vermoeden. Oorzaken hiervan zijn handige combinaties van activiteiten en scherpe prijzen van aannemers.

7.3 Bekostiging en onvoorziene uitgaven

In het Convenant IIVR hebben de IIVR-partners o.a. vastgelegd, dat:

- hun bijdrage in maximaal 9 termijnen (2002 t/m 2010) kan worden voldaan;
- hun (resterende) bijdrage jaarlijks wordt verhoogd met het indexeringspercentage IBOI (Indexering Bruto Overheids Investerings).

In het Bestuurlijk Overleg Veluwerandmeren (IIVR) van mei 2003 is reeds besproken dat er binnen de IIVR-begroting geen post is opgenomen voor onvoorziene uitgaven respectievelijk tegenvallers. Het Bestuurlijk Overleg heeft daarop besloten om de uitgaven van de afzonderlijke maatregelen vooralsnog als taakstellend te hanteren en de extra inkomsten voortkomend uit de jaarlijkse indexering van de bijdragen voorlopig te reserveren voor onvoorziene uitgaven en tegenvallers. Sindsdien is het projectbureau IIVR op deze wijze te werk gegaan en zijn tien financieringsovereenkomsten tussen Rijkswaterstaat IJsselmeergebied (als financieel beheerder van het IIVR-budget) en de projectleidende instanties gesloten op basis van een taakstellend budget. Voor de maatregelen waarvoor Rijkswaterstaat IJsselmeergebied zelf projectleider is zijn geen financieringsovereenkomsten afgesloten, maar wordt het budget rechtstreeks bewaakt door het projectbureau IIVR.

7.4 Financiële risico's

Naarmate een project vordert nemen de risico's af. De ervaring tot nu toe leert dat bij het opstellen van de kostenramingen voor de diverse maatregelen de risico's op een verantwoorde wijze in beeld zijn gebracht. Door de tijdige inschatting van de risico's in de oorspronkelijke raming en de werkwijze om een taakstellend budget aan het project op te leggen zijn tot dusver geen onvoorziene overschrijdingen van budgetten aan de orde. Op dit moment worden de grootste risico's vooral voorzien bij de fietsroute Harderwijk - Roggebot en bij de verdiepingsmaatregelen. Dit laatste vanwege de onzekerheden op de afzetmarkt voor zand, wat van grote invloed is op de kosten. Tevens is er een risico dat het wegvallen van de bijdrage van VROM niet geheel door (nieuwe EU)-subsidies afgedekt kan worden. Dergelijke risico's worden ter sprake gebracht in het Bestuurlijk Overleg.

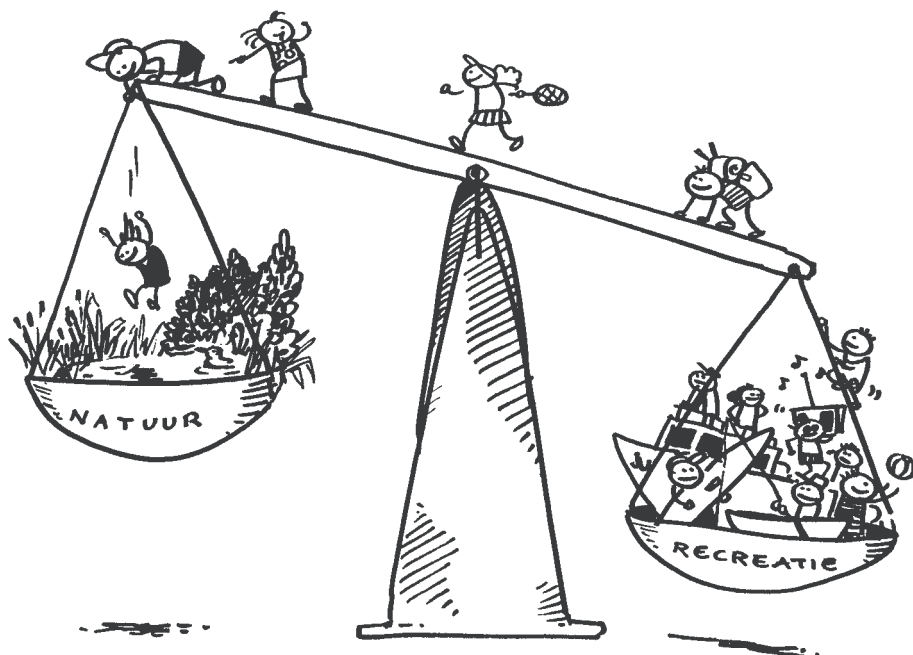
7.5 Actualisering van uitgaven

Gelet op de bezuinigingen op de begroting van nagenoeg alle IIVR-partners is nagegaan of met behoud van het pakket aan samenhangende IIVR-maatregelen een beperking van de bijdragen mogelijk is. Door af te zien van de (IBOI)-indexering gedurende de eerstkomende drie jaar en dus de bijdragen van IIVR-partners drie jaar lang niet te verhogen (c.q. het bijdrageniveau op het prijspeil van 2004 te handhaven) ontstaan daartoe mogelijkheden. Met de reeds verrekende indexering in 2003 en 2004 wordt in totaal gedurende de looptijd (t/m 2010) een bedrag van € 2,2 mln. opgebouwd; samen met het hanteren van een taakstellend budget voor de projecten wordt ingeschat dat dit bedrag voldoende moet zijn voor onvoorziene zaken, prijsstijgingen en tegenvallers. Het Bestuurlijk Overleg van 2005 wordt gevraagd hiermee in te stemmen.

Aandachtspunten

- Aandacht houden voor voldoende voortgang in de bestedingen;
- In de gaten houden dat de voorbereidingskosten (relatief laag) niet betekenen dat er geen voortgang wordt geboekt, hoewel die indruk kan ontstaan wanneer alleen naar de uitgavenstroom wordt gekeken.

IN EVENWICHT ?

8

NABESCHOUWING EN VOORUITBLIK

8.1 Voorbeeld van ontwikkelingsplanologie

Uitvoering van IIVR geeft naar verwachting een forse impuls aan de ruimtelijke, economische en ecologische kwaliteit van het gebied. Het volledige effect van IIVR is pas zichtbaar na afronding van de drie uitvoeringsfasen. Thans is de eerste fase afgerond. Het Ministerie van VROM heeft in de aanloop naar de Nota Ruimte IIVR benoemd tot nationale voorloper op het gebied van ontwikkelingsplanologie. Dit vanwege de constructieve samenwerking tussen overheden en bewoners en ondernemers, het uitvoeringsgerichte karakter van het gezamenlijke proces, de ruimte voor marktpartijen en de samenhang tussen de in totaal 36 maatregelen.

8.2 Een kwart van de maatregelen gerealiseerd

Van de 36 maatregelen is inmiddels een kwart daadwerkelijk gerealiseerd. Zo zijn voorzieningen voor sportvissers in het bijzijn van gebruikers geïnstalleerd, ligt er een rietvrije schaatsroute, zijn overdraagvoorzieningen voor kano's een feit en blijkt het gebruik van de fietspont alle verwachtingen te overtreffen. Onder veel belangstelling van lokale en regionale media hebben direct betrokken bestuurders bij oplevering van deze maatregelen een startschot gegeven. Lezers van de IIVR-nieuwsbrief hebben hun waardering uitgesproken voor het omzetten van woorden in daden. Enkele leden van de Klankbordgroep wijzen er terecht op dat het gaat om de minst complexe maatregelen.

8.3 Een kwart in uitvoering

Iets minder dan een kwart van de 36 maatregelen is in uitvoering. In het ene geval is in het veld al iets te zien en in het andere geval gaat het om het maken van bestekken en berekeningen. Omdat de tijd niet stil staat, is de praktijk soms iets anders dan gedacht tijdens het opstellen van het plan. Zo was voor het verleggen van de vaargeul in het Wolderwijd uitgegaan van afronding van een overkoepelende m.e.r., maar die is in 2002 door de toenmalige staatssecretaris VenW ingetrokken. De implementatie en interpretatie van Europese richtlijnen (Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn, Kaderrichtlijn Water) en de Natuurbeschermingswet verhogen de complexiteit. Het maakt de uitvoering van IIVR meer afhankelijk van besluitvorming door andere partijen dan tijdens planvorming gedacht. Vanuit IIVR wordt waar mogelijk gewezen op het belang van snelheid in besluitvorming.

8.4 De helft in voorbereiding

Ruwweg de helft van de 36 maatregelen is in voorbereiding. Het betreft vooral omvangrijke maatregelen: vergroten van vaarmogelijkheden door verdieping, aanleggen van stranden en een eiland voor de kust van Zeewolde en ontwikkelen van Bremerberg aan de kust van Dronten. Aandachtpunten zijn vergelijkbaar met die voor de maatregelen in uitvoering. Opvallend is dat de voorbereidingstijd in veel gevallen langer is dan de uitvoeringstijd, waardoor onterecht de indruk zou kunnen ontstaan dat er weinig voortgang wordt geboekt. Achter de schermen wordt echter hard gewerkt om maatregelen in uitvoering te krijgen.

8.5 Uitvoeringsorganisatie en communicatie

Jaarlijks is het Bestuurlijk Overleg bijeen geweest voor het nemen van gezamenlijke besluiten over vraagstukken. Ter voorbereiding van een Bestuurlijk Overleg zijn alle bestuurders individueel geconsulteerd door leden van het projectbureau. Tussentijds is waar nodig in kleiner verband op bestuurlijk niveau gesproken over (facetten van) maatregelen. Deze manier van werken blijkt effectief en kan worden gecontinueerd tijdens de tweede uitvoeringsfase. Op ambtelijk niveau is aanvankelijk gewerkt met drie projectgroepen: Flevoland, Gelderland en Water. In de loop van 2003 zijn de maatregelen binnen de projectgroep Water verdeeld over de twee andere projectgroepen. Op maatschappelijk niveau is bij aanvang van de uitvoering een Klankbordgroep in het leven geroepen. Gestart werd met een frequentie van eenmaal per jaar overleg, maar dat is op verzoek van de groep uitgebreid tot tweemaal per jaar. De Klankbordgroep wordt voorgezeten door een onafhankelijk voorzitter, die persoonlijk terugmelding doet in het Bestuurlijk Overleg. Belangrijkste aandachtspunten binnen de Klankbordgroep zijn de balans tussen natuur en recreatie en de voortgang van de uitvoering. Op het niveau van burgers zijn themamaanden georganiseerd, zijn lezingen en open dagen gehouden, is tweemaal per jaar een nieuwsbrief verzorgd en worden alle binnenkomende vragen adequaat beantwoord. Het projectbureau heeft als spil van dit alles gewerkt en heeft individuele projectleiders waar nodig ondersteund.

8.6 Sociaal-cultureel proces

IIVR is gestart met een uniek planproces, waar bestuurders, burgers, ondernemers en belangenvertegenwoordigers vanuit allerlei belangen met elkaar in discussie zijn gegaan. Vrijwel alle deelnemers zijn er van overtuigd geraakt dat alleen met samenwerking het best denkbare maatschappelijke resultaat te bereiken is. Zo gezien is IIVR meer dan een ruimtelijk Inrichtingsplan Veluwerandmeren. Het is ook een sociaal-cultureel proces rondom het gebruik van een publieke ruimte, die door velen hoog wordt gewaardeerd. Dit proces is niet gestopt met ondertekening van het convenant, maar loopt ook tijdens de uitvoering door. Aanwijzingen daarvoor zijn een zeer hoge respons op een enquête in de IIVR-nieuwsbrief in 2003, de belangstelling tijdens publieksavonden in de tien gemeenten en vragen en suggesties die binnen blijven komen bij het projectbureau. In toenemende mate wordt IIVR gezien als een actief netwerk voor alles wat met het Veluwerandmerengebied te maken heeft.

8.7 Praktijk weerbarstig

Met ondertekening van het convenant werd een punt gezet achter een proces van vijf jaar. In de beleving van velen was er zoveel bediscussieerd en onderzocht dat de uitvoering van alle maatregelen morgen kon beginnen. De praktijk blijkt echter weerbarstiger. Zo gaan onderzoeken naar de wijze van herstel van waterplanten vooraf aan grootschalige verdiepingen ter vergroting van vaarmogelijkheden. Dit laatste is enerzijds nodig omdat waterplanten essentieel zijn voor behoud van helder water en anderzijds om bezwaren te kunnen wegnemen in het licht van de Vogel- en Habitatrichtlijn. Zo blijkt ook één integrale toets op effecten van alle ingrepen in het Veluwerandmerengebied nodig, om te voorkomen dat voor elke ingreep separaat een m.e.r. of m.e.r.-achtige benadering nodig is.

8.8 Samenwerkingsverband essentieel

IIVR blijkt als samenwerkingsverband essentieel om bestaande kwaliteiten van het gebied te behouden en er door samenhang meer uit te halen in ecologisch, economisch en sociaal-cultureel opzicht. Uit gesprekken met leden van de Klankbordgroep komt vrijwel unaniem naar voren dat IIVR in hoge mate heeft bijgedragen aan de identiteit van het gebied en dat het gebied zonder IIVR ten prooi zou vallen aan de meest uiteenlopende initiatieven, die elkaar uiteindelijk in de weg zitten. Vrijwel zeker zou dit gepaard gaan met verrommeling en verloedering, iets dat zich niet verhoudt tot intenties van alle overheden en maatschappelijke organisaties. Alleen al het simpele feit dat bestuurders met elkaar de verantwoordelijkheid nemen voor de kwaliteit van het gebied, schetst het belang van het samenwerkingsverband.

8.9 Evaluatie actualiseert

Deze evaluatie 2002-2004, die in het kader van het convenant was afgesproken, leert dat het Inrichtingsplan Veluwerandmeren nog staat als een huis. Wel zijn voor individuele maatregelen enkele verbeterpunten aan het licht getreden. Wat betreft de kosten en de middelen blijkt de oorspronkelijke kostenraming alleszins tot nu toe toereikend. De kosten van uitvoering liggen iets lager dan de raming deed vermoeden. Oorzaken hiervan zijn handige combinaties van activiteiten en scherpe prijzen van aannemers. Dit in combinatie met krapte in budgetten van overheden zal tot een voorstel leiden voor het Bestuurlijk Overleg van mei 2005, om af te zien van indexering in 2005, 2006 en 2007. Het bedrag dat inmiddels is opgebouwd vanwege indexering in de jaren 2003 en 2004 zal worden ingezet als reservepot. Tijdens de evaluatie in 2007 zal de situatie opnieuw worden gezien, dan voor de periode 2008-2010.

COLOFON

Uitgave

Projectbureau Veluwerandmeren, april 2005
september 2005

Redactie

Twan Tiebosch
Paul Licht

Tekstbijdragen

Nienke van Berkum
Gert Butijn
Henk Doornbos
Karen Oostinga
Jan van der Perk
Ernst Rijdsdijk
Peter van Rooy
Mirjam Stoffer
Twan Tiebosch

Cartoons

Beeldleveranciers Amsterdam

Oplage

250

Informatie

Projectbureau Veluwerandmeren (IIVR)
Postbus 600
8200 AP Lelystad
0320-297508
iivr@rdij.rws.minvenw.nl
www.iivr.nl